

УДК 37.013.42: 377.8

Н. І. Мачинська

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стаття присвячена питанню особливостей підготовки соціальних педагогів у педагогічних коледжах на сучасному етапі, враховуючи проблему інформаційного суспільства. Надається значна увага опису процесу формування діагностичних умінь педагога, соціального педагога в науковій літературі. Подається характеристика основних компонентів діагностичної діяльності педагога, рівні їх сформованості.

Ключові слова: соціальний педагог, професійна підготовка, діагностичні вміння, діагностична діяльність, рівні сформованості.

Статья посвящена вопросу особенностей подготовки социальных педагогов в педагогических колледжах на современном этапе, учитывая проблему информационного общества. Уделяется значительное внимание описанию процесса формирования диагностических умений педагога, социального педагога в научной литературе. Подается характеристика основных компонентов диагностической деятельности педагога, уровни их сформированности.

Ключевые слова: социальный педагог, профессиональная подготовка, диагностические умения, диагностическая деятельность, уровни

The article is devoted the question of features of preparation of social teachers in pedagogical colleges on the modern stage, taking into account the problem of informative society. Considerable attention of description of process of forming of diagnostic abilities of teacher, social teacher, is given in scientific literature. Description of basic components of diagnostic activity of teacher, levels of their formed, is given.

Key words: social teacher, professional preparation, diagnostic abilities, diagnostic activity, levels

У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що передумовою утвердження розвинутого громадянського суспільства є підготовки освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, її соціально-економічне процвітання. (Освіта).

В умовах демократизації життя, радикальних економічних і політичних змін суспільство потребує освіченого громадянина із сталими поглядами, активного, який постійно самовдосконалюється, чим сприяє формуванню громадянського суспільства. У його підготовці особлива роль належить системі вищої освіти, завдання якої – підготувати компетентного фахівця, здатного задовольняти актуальні вимоги суспільства [4].

Сьогодні в Україні соціально-педагогічна робота переживає процес становлення, яка

потребує нових фахівців. Зростання ролі працівника соціальної сфери у сучасному суспільстві стимулює підготовку висококваліфікованих професіоналів, яким властиві високі особистісні та професійні риси. У зв'язку з цим актуалізується потреба у вдосконаленні професійної підготовки таких спеціалістів.

Соціальний педагог – нова для України спеціальність, проте активно завойовує свої позиції. Підготовка соціальних педагогів до виконання професійної діяльності перебуває у пошуку змісту, відповідних технологій та методів. Формування високопрофесійного соціального педагога – ініціативного, мислячого, самокритичного – можливе за умови наближення навчання у вищому навчальному закладі до реальної професійної діяльності.

Проблемі професійної підготовки сьогодні надається значна увага в наукових колах. Зокрема, вагомим за значенням дослідження Міщик Л., Капської А., Звереві І., Коваль Л.,

Хлебик С., Поліщук В., Безпалько О., Пальчевського С., Ковчини І., Фалинської З., Москалюк О., Локаревої Г., Вайноли Р. та ін.

Сучасне суспільство насичене великою кількістю інформації, різної за змістом, значенням. Інформація посідає особливе місце в різних аспектах людської діяльності. Поняття “інформація” застосовується і в педагогічній науці, де воно використовується як при розробці теоретичних положень, так і у практичній галузі (у процесі підготовки соціального педагога та в різних видах його практичної діяльності). У зв'язку з цим, інформаційний підхід у вирішенні даної проблеми є актуальним, оскільки на сучасному етапі не існує жодної галузі знання, яка б не використовувала його у своїх дослідженнях. Відповідна галузь наукових знань застосовує різні види інформації, але здебільшого – соціальну [2].

Не можна не до оцінювати її вплив на особистість. Соціальний педагог, як фахівець, що працює з особами, що опинились в скрутних життєвих обставинах, повинен вміти виокремити найважливіше, аналізувати почуте і т.д. Така діяльність окреслюється діагностичною діяльністю

Процес підготовки майбутніх фахівців до професійного спілкування – одного з головних елементів діяльності соціального педагога – багатопланове явище, важливою складовою якого є інформаційний аспект. Інформаційні підходи до різних сфер суспільної життєдіяльності знаходяться зараз на новому витку актуальності та стосуються не тільки сфери обчислювальної техніки, але й нових інформаційних технологій у різних галузях знання і практики. Сьогодні увага працівників вищої школи спрямована на можливості використання різноманітних підходів до проблеми підвищення якості підготовки фахівців [2].

В умовах реформування педагогічної освіти в Україні особливої ваги набуває проблема підготовки студентів майбутніх соціальних педагогів до діагностичної діяльності, одним із провідних завдань якої стає формування відповідних умінь у майбутніх соціальних педагогів. В останні десятиліття в зарубіжній науковій літера-

турі з'явилися новітні парадигми, серед яких є й такі, що зорієнтовані на дослідницький пошук. Проблема формування діагностичних умінь у майбутніх соціальних педагогів в науковій літературі не висвітлена. Проте існуючі наукові напрацювання торкаються питання формування діагностичної діяльності педагогів, зокрема вчителів музики (Фалько М.), вчителів початкової школи (Мартиненко С.). Тому вважаємо за доцільне дати їх короткий опис.

Розв'язання проблеми підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності передбачає створення нової цілісної науково-методичної системи, яка б задовольнила потреби суспільства в спеціалістах нового типу. Успішне вирішення цього питання можливе за умови впровадження інноваційних технологій, які надають перевагу особистісно-суб'єктивному фактору, сприяють формуванню в майбутніх учителів науково-пошукової спрямованості, скеровують їх на створення авторських програм [4].

Аналіз наукової літератури свідчить про існування різних підходів, що відображають зміст і сутність підготовки до діагностичної діяльності педагога: дослідницька діяльність, готовність до діяльності, дослідницька позиція, дослідницька спрямованість, дослідницька активність. Науковці не заперечують цінності наведених вище понять, пов'язують їх з дослідницькою діяльністю і вважають, що вони є проявом психологічного підходу до підготовки педагогів у педагогічних навчальних закладах [4]. В умовах навчання в педагогічних коледжах постає проблема формування досвіду діагностичної діяльності, основними компонентами якого науковці визначають:

- а) зацікавленість діагностичною роботою;
- б) здатність використання наукового стилю мислення у навчальному та позанавчальному процесі, педагогічній практиці;
- в) креативність у власній педагогічній роботі;
- г) сформованість діагностичних умінь майбутніх педагогів [4].

Складовими структури діагностичних умінь у педагогічній теорії науковці виділяють такі компоненти [2]:

- мотиваційно-ціннісний – зацікавленість діагностикою (педагогічною, соціальною), схильність до діагностичної діяльності в соціально-педагогічній сфері, усвідомлення мети та мотивів цієї діяльності;
- змістово-проектувальний – теоретичні знання, навички, пізнавальна активність;
- когнітивно-операційний ступінь засвоєння діагностичними вміннями, науково-методологічними основами їх використання в професійній діяльності;
- особистісно-рефлексивний (власний стиль, здатність оцінювати власну діяльність та її результати, самоосвіта).

Зазначені компоненти утворюють єдине ціле і знаходяться у тісній взаємодії.

Процес формування діагностичних умінь повинен носити багаторівневий характер, тому відповідно до цього науковці визначають наступні рівні сформованості діагностичних умінь: початковий, середній, достатній, високий (творчий) [2;147].

На початковому (низькому) рівні студент повинен бути зацікавлений в роботі з сучасними діагностичними методами: орієнтуватися в методах та прийомах обробки результатів, репродуктивно відтворювати узагальнені вміння за відомими тестами, працювати з найбільш типовими методиками, усвідомлювати можливість використання діагностичних методик у професійній діяльності, може розраховувати на допомогу зовні.

Для середнього рівня студент повинен вміти шукати та підбирати необхідні методи діагностики в різних джерелах та використовувати їх, розв'язувати практичні завдання в знайомих ситуаціях і намагатися використовувати пошуковий діяльності, допомога зовні мінімальна.

На достатньому рівні студент повинен вміти працювати з діагностичними методиками (пошук, використання, перетворення), якісна та кількісна інтерпретація отриманих даних, представлення їх результатів (графіки, схеми, діаграми, гістограми тощо), передбачити можливі ускладнення при їх використанні та обробці,

самостійно складати еткети опитувальників, вміло переносити свої знання, вміння та навички в нові ситуації, використовувати інформаційні технології в практичній діяльності, мати адекватну самооцінку, надавати допомогу іншим студентам мати певний досвід роботи [2; 147].

На високому рівні студент повинен творчо використовувати існуючі методи, створювати власні засоби діагностики, розробляти висновки та рекомендації, вміти прогнозувати можливі ускладнення під час розв'язання поставлених завдань, займатися самоосвітою та самовдосконаленням, використовувати особистий досвід та надавати допомогу іншим.

Запропоновано такий зміст навчання, складовими якого є [2; 148]:

- діагностичні знання,
- діагностичні вміння.

До перших належить:

- знання про природу діагностичної діяльності (роль діагностичної діяльності в системі роботи соціального педагога, її місце в системі соціально-педагогічної діяльності, знання про зміст, методи, засоби та функції діагностичної діяльності, специфіку здійснення процедури діагностування тощо);

- знання теорії педагогічної, психологічної діагностики (об'єкт, предмет, вимоги, способи збору та інтерпретації отриманих даних, знання про роль прогнозування в діагностиці, побудова гіпотез у діагностичному дослідженні та дотримання етичного аспекта тощо);

- знання технології діагностичної діяльності (про методи збору діагностичної інформації, організації діагностичного спостереження, опитування, правила складання тестових завдань тощо).

Діагностичні вміння педагога складаються з таких компонентів [4;]:

- когнітивні (вміння аналізувати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові-зв'язки тощо);

- технологічні (вміння визначати мету і розробляти конкретні завдання діагностичного вивчення, підбирати діагностичний інструментарій, накопичувати і обробляти діагностичну інформацію, здійснювати самодіагностику).

Таким чином, діагностична діяльність, діагностичні уміння фахівця, зокрема соціального педагога, в сучасному інформаційному суспільстві надзвичайно важливі і є обов'язковим елементом його фаховості. Стаття не вичерпує всіх питань зазначеної проблеми, подальшого розвитку та дослідження потребують питання структури діагностичних умінь майбутнього соціального педагога, визначення критеріїв визначення їх ефективності.

Література

1. Ковчина І.М. Теорія та практика підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-правової діяльності : Автореф. дис... д-ра наук: 13.00.04 – Київ, 2008, - 44с.
2. Локарева Г. В. Теоретичні та методичні засади застосування художньо-естетичної інформації у підготовці соціального педагога до професійного спілкування : Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 Київ, - 2005, 48с.
3. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія / С.М. Мартиненко. – К.:КМПУ імені Б.Д Грінченка, 2008, - 434с.
4. Фалько М.І. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти. – Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. – Київ, - 2005.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2012